

Mat 18: 21-22 en Genesis 45: 1-15
Ochtenddienst zondag 2 mei 2021, PG Heusden

Vergeving in de praktijk

Gemeente van Christus,
Genesis vertelt een familiegeschiedenis die begint met een broedermoord: Kaïn en Abel. En die familiegeschiedenis eindigt met broers die zich met elkaar verzoenen: Jozef die zijn broers vergeeft. Daarmee kan de familie uitgroeien tot een volk, wat het thema is van het volgende bijbelboek, Exodus. Want een volk, een samenleving kan niet functioneren zonder vergeving. Zonder de bereidheid elkaar te vergeven, met alles wat daarbij hoort (berouw tonen, excuses aanbieden, het weer goed willen maken), lopen we vast: als mens, als familie, als samenleving, als kerkgemeenschap, als volk, als politiek, als wereld. Vergeving is geen vroom speeltje van christenen, vergeving is de zuurstof van een samenleving. Zonder vergeving is er geen toekomst!

Maar de vergevingsgezindheid van Jozef is bijna te mooi om waar te zijn. Misschien denkt u wel: die broers van Jozef komen er wel heel makkelijk vanaf. Jozef legt de lat wel erg hoog. Naast Jozef voelen velen van ons zich maar amateurtjes, beginners, krabbelaars in de kunst die *vergeven* heet.

En Jezus doet er dan nog eens een schepje bovenop door te zeggen dat we elkaar zeventigmaal zevenmaal moeten vergeven. Eén keer is vaak al zo moeilijk! Ik heb het beeld van een draaideurcrimineel of verslaafde voor ogen die steeds weer de fout in gaat, en telkens weer vergeving verwacht, of eist...

Maar ik ben ooit op de volgende uitleg over die zeventigmaal zevenmaal gestuit. Die uitleg ging als volgt: elkaar vergeven is een ingewikkeld en langdurig proces. Iemand vergeven die jou echt een streek heeft geleverd, dat doe je niet in één keer. Dat doe je in stapjes. In eindeloos veel, in soms wel 490 stapjes, momentjes, brokjes. Mensen zijn daar soms een heel leven mee bezig... Soms ben je er nog niet eens mee klaar als je sterft. Maar toch tellen al die stapjes mee.

Ik ga een tiental stapjes benoemen op de weg van de vergeving. Kleine of grotere geestelijke en praktische stapjes die 'te doen zijn.' Niet dat we dan direct tot volledige vergeving komen, zoals Jozef, maar we staan ook niet stil. Waarschijnlijk heeft u zonder het te weten al heel veel van die stapjes gedaan. Dan is het voor u interessant om te onderzoeken waar u inmiddels staat op de

weg van de vergeving.

1. Vergeving begint bij God.

Er zijn volgens de joodse traditie drie soorten verzoening: *verzoening met God, verzoening met de ander, verzoening met jezelf*. Er is volgens de joodse traditie dus een volgorde: we moeten ons eerst verzoenen met God, voordat we ons vervolgens kunnen verzoenen met elkaar of met onszelf. De gedachte hierachter is deze: wanneer we ons beseffen hoe vaak God zijn volk in het verleden al vergeven heeft... dan wordt de stap om anderen te vergeven, of jezelf te vergeven al een stuk makkelijker.

Ook Jozef zet de verzoening met zijn broers in bij zijn persoonlijke verzoening met God: *Maak je zelf geen verwijten dat jullie mij verkocht hebben en dat ik hier ben terechtgekomen, want God heeft mij voor jullie uitgestuurd om jullie leven te redden*. Jozef heeft de hand van God in zijn eigen leven ontdekt, en zich daarmee verzoend, en daarom kan zijn zich vervolgens verzoenen met zichzelf, en met zijn broers.

2. Vergeving is al werkelijkheid in Christus

Als christenen kunnen wij nog een stap verder gaan. Ja, verzoening kent drie momenten: met God, met de ander, met jezelf. Maar in Christus heeft God zichzelf al met ons verzoend! In de aanvaarding/erkenning van het offer dat Christus voor ons heeft gebracht, mogen wij ons zelf al aanvaard, verzoend en vergeven weten.

Dat is een kostbaar moment op de weg van vergeving: het besef dat Christus ook mijn vervelende of onmogelijke gedrag al vergeven heeft. Dat helpt mij enorm om op mijn beurt ook die vervelende of onmogelijke ander te vergeven.

3. Geen dwang, maar geduld.

Vergeven is een weg. Niemand hoeft die weg in één keer tot het einde te gaan. Niemand mag tegen een ander zeggen, met beroep op welke Bijbeltekst ook: *Jij moet hem of haar of hen of mij vergeven!* Je kunt iemand om vergeving vragen, je kunt proberen iemand helpen bij het zoeken naar vergeving, je kunt iemand helpen stapjes te doen. Maar geen dwang. Wel geduld.

4. Vergeven is iets anders dan vergeten

Vergeven is niet gelijk aan vergeten. Jozef benoemt de misdaad van zijn broers nadrukkelijk! Door te vergeven verander je het verleden niet. Een moord kan nooit goed gemaakt worden. Misbruik (met alle gevolgen) kan niet ongedaan worden gemaakt. Dat verkeersongeluk dat werd veroorzaakt door dronkenschap kan niet worden hersteld. We hoeven wat gebeurt is niet te

vergeten. Maar door vergeving kunnen we het verleden dat we niet kunnen vergeten wel *draaglijker* maken. Zowel voor die ander als voor onszelf.

5. Inlevingsvermogen helpt

Een stap op de weg van de vergeving is: empathie, de bereidheid je in te leven in de ander. Dan vraag je je af: waarom doet of deed de dader wat hij of zij deed? Hoe kwam hij daartoe? Dat vraagt moed! Dat zijn broers Jozef verkochten is niet goed te praten. Maar zodra Jozef inzag hoe zijn vader hem altijd voortrok, en wat voor een opschepper hij daardoor werd, groeide er bij Jozef misschien wel enig begrip. Empathie vraagt om moed. Empathie kan ertoe leiden dat je tot het inzicht komt dat een dader vaak meer is dan zijn daad.

En trouwens: vergeet niet hoe moeilijk het is voor ons mensen om te zegen: het spijt me, vergeef me. Oprecht spijt betuigen vergt ook moed.

6. Vergeving is bevrijdend

Een heel praktisch iets: het kan heel goed en gezond voor jezelf zijn om een ander te vergeven. Jaren rondlopen met boosheid, wrok, teleurstelling, woede... dat is me een last! Door te vergeven, verlos je jezelf van een last. Wat ook eng kan zijn, want die last kan ook heel vertrouwd zijn geworden. Soms zijn we geneigd ons leed, onze last te gaan koesteren. Dat het slachtofferschap onze identiteit wordt.

In het woord *vergeven* zit het woord *geven*. Wanneer je een ander *vergeeft*, geef je die ander aan zichzelf terug, en je *geeft* jezelf terug aan jezelf.

Eva Mozes Kor, Roemeense, joodse vrouw, een tiener ten tijde van WO2, werd samen met een zusje in Auschwitz slachtoffer van de medische experimenten van dr. Mengele. Onbeschrijfelijk. Deze Eva Mozes Kor overleefde, immigreerde naar de VS en groeide ernaar toe dat ze op een dag kon zeggen: *Vergeef je ergste vijand. Je ziel zal ervan genezen. Je wordt bevrijd.*

Eva Mozes Kor vergaf Mengele toen deze allang dood was. Dat kan dus. De boosdoener kan dood zijn, of je hebt hem in jaren al niet meer gezien en hij heeft misschien nooit berouw getoond. Maar iemand vergeven, als is het maar een beetje, kan altijd. Is dat zinloos? In ieder geval niet voor degene die vergeving schenkt. *Vergeef je ergste vijand. Je ziel zal ervan genezen. Je wordt bevrijd.*

7. Alleen het slachtoffer zelf kan vergeven

Eva Mozes Kor sprak voor zichzelf. Vele medeslachtoffer nemen haar dat niet in dank af! Het merendeel van de slachtoffers van de SHOA wilde en wil niet van

vergeving weten. Zij zeggen: alleen de slachtoffers zelf kunnen de nazi's vergeven. Maar de meesten van hen zijn al dood...

Ze hebben ook gelijk. Namens iemand anders vergeving schenken, dat kan eigenlijk niet. Dat kan alleen namens onszelf. Laten we ons daartoe maar beperken. Daar hebben we onze handen al vol aan.

Voor excuses geldt hetzelfde: die kun je niet namens anderen aanbieden. Daarom werkten die excuses van de PKN aan het Joodse volk begin dit jaar ook niet. Veel kerkelijke verzetsstrijders en hun nabestaanden waren diep verontwaardigd, voelden zich niet erkend, verloren zelfs hun vertrouwen in de leiding van onze kerk.

8. Vergeving is niet altijd zichtbaar

Heel praktisch: vergeving hoeft niet altijd te eindigen met tranen en omhelzingen en familiediners. Vergeving, verzoening kan ook heel ingetogen of zelfs 'afstandelijk' zijn. Denk aan vredesverdragen tussen landen. Dan geeft men een hand of een kleine buiging, meer niet.

Soms begint een proces van vergeving vrijwel onzichtbaar. Bijvoorbeeld: je besluit een tijd lang afstand te houden. Je besluit geen verhaal te halen, ook geen leed meer toe te voegen. Je doet bijvoorbeeld je uiterste best om van je echtscheiding geen vechtscheiding te maken. Soms neemt vergeving de vorm aan van beleefde afstandelijkheid. Vergeving kan een plant zijn die eerst jarenlang ondergronds moet groeien, voordat er iets groens opkomt.

9. Bidden helpt

En als je zo'n moeite hebt met een ander, dat je niet in zijn of haar buurt kan komen, dan kun je het soms wel opbrengen voor hem/haar bidden. In je gebed vervloek je die vijand dan niet, maar je zegent hem. Probeer het maar eens, en houd het maar eens en poosje vol. Zoals alle gebeden zal ook dat gebed een wonderlijke kracht hebben.

10. Vertrouw op de Jezus die in ons woont.

Iemand stuurde mij van de week een uitspraak van Korrie ten Boom: *Kunt u vergeven? Ik niet. Maar Jezus in mij en Jezus in u kan het wel. Als Jezus zegt, je vijanden lief te hebben, geeft Hij je zelf die liefde.*

Tien kansen om te vergeven. Geen volledige opsomming. Misschien zijn er wel zeventigmaal zevenmaal kansen van vergeving. Er zit vast een kans voor u bij! Bewust of onbewust heeft u vast al heel wat kansen benut. Gaat u geduldig verder op de weg van de vergeving – geen mens, geen familie, geen kerk, geen samenleving kan zonder.

Amen.